

Suomennettu tiivistelmä raportista: Stitched Up: Poverty wages for garment workers in Eastern Europe and Turkey (Clean Clothes campaign)

Suomentanut: Eettisen kaupan puolesta ry

Julkaisupäivä: 11.6.2014

Kokoon kursitut palkat - Köyhyyspalkkoja vaateteollisuuden työntekijöille Itä-Euroopassa ja Turkissa

Vaateteollisuus voi olla suuri mahdollisuus valtion taloudelliselle kehitykselle, ja siten myös sen kansalaisille. Mahdollisuus toteutuu kuitenkin ainoastaan jos työ, jota vaateteollisuus tarjoaa, on kunnollista (siinä mielessä miten kansainvälinen työjärjestö (ILO) on sen määritellyt). Työntekijöiden oikeuksia tulee kunnioittaa niin turvallisuuden, työolojen kuin palkkojenkin osalta. Kokoon kursitut palkat -raportti korostaa vaateteollisuuden työntekijöiden köyhyysrajan alittavia palkkoja ja surkeita työoloja Itä-Euroopan ja Turkin alueella.

Perinteisesti vaateteollisuuden työntekijöiden hyväksikäytön on nähty olevan ongelma pääasiassa Aasiassa, jossa tarinat surkeista palkoista, vaarallista työoloista ja pakotetuista ylitöistä ovat tavallisia. Kokoon kursitut palkat -raportti kuitenkin osoittaa, että edellämainitut ongelmat ovat yleisiä koko vaateteollisuudessa. Jopa Euroopan unioniin kuuluvissa valtioissa maksetaan köyhyyspalkkoja ja ne miehet ja naiset, jotka tekevät vaatteitamme joutuvat elämään kurjissa olosuhteissa.

Raportissa katsotaan yksityiskohtaisesti vaateteollisuuden työntekijöiden palkkoja ja elinolosuhteita kymmenessä maassa, yhdeksässä Itä-Euroopan maassa ja Turkissa. Raportti paljastaa, että kyseiset Itä-Euroopan maat toimivat vaateteollisuuden halvan työvoiman takapihana eurooppalaisille vaatebrändeille ja jälleenmyyjille. Turkilla on yhtenä maailman tekstiilituotannon jättiläisenä oma halpa takapihansa Itä-Anatolian alueella. Lisäksi turkkilaiset vaatealan yritykset teettävät urakoita alihankintana laajemminkin alueella, kuten Pohjois-Afrikassa ja Etelä-Kaukasiassa.

Eurooppa 2020 on EU:n kasvustrategia tulevalle vuosikymmenelle. Yksi viidestä päätavoitteesta strategiassa on vähentää köyhyyttä nostamalla ainakin 20 miljoonaa ihmistä köyhyyden ja sosiaalisen eksklusion uhan alta pois vuoteen 2020 mennessä. Elämiseen riittävän palkan maksaminen vaate- ja kenkätehtaissa on konkreettinen

toimenpide, jolla on mahdollisuus tavoittaa monia ihmisiä sekä ratkaisevasti parantaa heidän elämänlaatuaan.

Metodologia

Kansainvälinen Clean Clothes -kampanja tutki yhdessä partnereiden kanssa vaateteollisuuden työntekijöiden palkkoja ja elinoloja Turkissa, Georgiassa, Bulgariassa, Romaniassa, Makedoniassa, Moldovassa, Ukrainassa, Bosnia & Herzegovinassa, Kroatiaassa ja Slovakiassa.

Tutkimus tehtiin tapaustutkimuksena, joka koostui vaatealan sosio-ekonomisen tilanteen ja kansallisten työlakien tutkimuksesta sekä kenttätutkimuksena, joka koostui pääasiassa työntekijöiden haastatteluista. Muun muassa näiden brändien ja jälleenmyyjien tuotantoa löydettiin tutkituilta alueilta: Zara/Inditex, H&M, Hugo Boss, Adidas, Puma, Nike, Levi's, Max Mara, Tom Tailor, Benetton, Mango, Tesco, Versace, Dolce & Gabbana, Gerry Weber, Otto, Arcadia, Prada, Esprit, C&A.

Tulokset

Kaikissa tutkituissa maissa virallinen minimipalkka oli kaukana elämiseen riittävästä palkasta – jopa kauempana kuin useissa Aasian halpatuotantomaissa. Kaikkialla alueella (paitsi Istanbulin alueella sekä Kroatiaassa ja Ukrainassa) alimmat vaatetyöntekijöiden palkat eivät olleet edes 30:tä prosenttia elämiseen riittävästä palkasta. Haastatteluista tuli selväksi, että **työpaikat, joissa palkka on näin pieni, luovat köyhyyttä - eivätkä poista sitä.**

Maat, joissa minimipalkka on pienin verrattuna elämiseen riittävään palkkaan (alle 20 % elämiseen riittävästä palkasta) ovat Georgia, Bulgaria, Ukraina, Makedonia, Moldova, Romania ja Turkin Itä-Anatolian alue. Vuodesta 2013 Bulgariassa, Makedoniassa ja Romaniassa minimipalkka on jopa pienempi kuin Kiinassa.

Vaateteollisuuden työntekijät ovat suuren paineen alla pysyä työssään. Monet perheet ovat riippuvaisia vaatetyöntekijän työpaikasta, sillä se on usein ainoa säännöllinen tulonlähde perheelle. Huolimatta tilanteen kurjuudesta, työntekijöiden täytyy päästä tuloksiin ja tehdä kaikkensa, jotta he eivät menettäisi työtään. Liian usein työntekijät valitsevat minimipalkan ja terveyden välillä. Tehtaiden päälliköt ja johtajat käyttävät

työntekijöiden omistautuneisuutta ja riippuvaisuutta työpaikasta hyväkseen. Tutkimuksessa havaittiin, että tilanne on erityisen paha naistyöntekijöille, joiden terveys on vaarassa samalla kun heidän pitäisi pitää huolta perheidensä terveydestä. Silti heidän työpanostaan ei arvosteta ja työ leimataankin ”ei erityisiä taitoja vaativaksi”, kun miesten työt taas luokitellaan usein ”kovaksi” tai ”tekniseksi”. Naiset myös kohtaavat äärimmäistä aikaköyhyyttä, stressiä ja liian usein myös seksuaalista häirintää. Koko alueella työvaateteollisuudessa on surullisenkuuluista matalasta palkasta ja huonoista työoloista ja se nähdään usein vain ”lisäansiona”, vaikka suurin osa naistyöntekijöistä ovat yksinhuoltajia ja perheen elättäjiä.

Kolme miljoonaa vaatetyöntekijää

Tutkituissa maissa tilanne koskettaa yhteensä yli kolmea miljoonaa virallista ja epävirallista vaateteollisuuden työntekijää. Työ vaateteollisuudessa myötävaikuttaa perheen köyhyyteen ja sosiaaliseen ulkopuolisuuteen. Suurimmat syyt tähän ovat

1. palkat, jotka putoavat alle toimeentulemisen rajan, puhumattakaan elämiseen riittävästä palkoista
2. naisten syrjintä palkoissa ja kohtelussa
3. vaatetyöntekijän pieni palkka päätulonlähteenä perheessä
4. ei juurikaan aktiivisia liittoja tai työntekijäjärjestöjä

Tutkimuksessa löydettiin, että työntekijöillä Georgiassa sekä kotityöntekijöillä Bulgariassa ja siirtolaistyöntekijöillä Itä-Anatolian alueella Turkissa on suurin riski olla köyhä ja tuntee täyttä kykenemättömyyttä vaikuttaa omaan elämäänsä. Tutkimuksessa havaittiin myös monia erilaisia laittomia käytäntöjä, kuten palkanryöväystä. Tämä osoittaa, että instituutiot, kuten työolojen tarkastajat, sulkevat silmänsä vaateteollisuuden työntekijöiden oloille. Nämä instituutiot ovat suurimmassa osassa tutkituista maista huonosti toimivia, niissä on liian vähän työntekijöitä ja joskus ne ovat myös korruptoituneita. Georgiassa taas työntekijöitä suojaavia laillisia systeemeitä tai institutionaalisia mekanismeja ei juurikaan ole. Vaateteollisuuden vahvasta asemasta työnantajana ja maastaviejänä huolimatta työntekijät joutuvat elämään köyhyydessä ja katsomaan sivusta kun heidän ihmisoikeuksiaan loukataan. Samaan aikaan kun maat ovat riippuvaisia sektorin olemassaolosta, aiheuttaa tilanne suurta stressiä ja terveysongelmia työntekijöille.

Suojele, kunnioita ja korjaa

YK:n liike-elämää ja ihmisoikeuksia koskevien periaatteiden mukaisesti, valtioilla, yrityksillä

ja EU:lla kaikilla on velvollisuus varmistaa, että vaateollisuudentyöntekijöille maksetaan elämiseen riittävää palkkaa.

Kaikkien toimijoiden tulisi toimia huolellisuusvelvoitteen (due diligence) mukaisesti varmistukseen että työntekijät saavat elämiseen riittävää palkkaa ja tehdä korjaavia toimenpiteitä silloin kun näin ei ole tapahtunut.

Vaatebrändien ja jälleenmyyjien kotimaiden sekä EU:n tehtävä on varmistaa, että yritykset kunnioittavat ihmisoikeuksia ja työoikeuksia ympäri maailman

Tuottajamaiden sekä EU:n vastuulla on suojella ihmisoikeuksia ja työoikeuksia ja implementoida minimipalkka, joka vähentää köyhyyttä, eikä luo köyhää ja sosiaalisesti ulkopuolista työvoimaa

Vaatebrändeillä ja jälleenmyyjillä on vastuu ja velvollisuus maksaa kunnollista hintaa tilaamistaan tuotteista. Hinnan pitäisi olla sellainen, että työntekijät saavat elämiseen riittävää palkkaa.

Brändeilla on velvollisuus olla hyväksikäyttämättä ostovoimaansa tai heikkoa hallintoa työlakien sekä ihmisoikeuksien suhteen. Brändeillä on myös velvollisuus kunnioittaa kansainvälisiä ihmis- ja työoikeuksia, mukaan lukien oikeutta elämiseen riittävään palkkaan, ylitse kansallisten lakien ja säädösten.

Suosituksukset

Kansainvälinen Clean Clothes -kampanja kehottaa

Kaikkia vaatebrändejä ja jälleenmyyjiä, jotka ostavat alueelta, varmistamaan välittömästi, että työntekijät saavat peruspalkan, joka on (ilman ylitöitä ja bonuksia) vähintään 60 % kansallisesta keskipalkasta. Seuraava askel on nostaa palkkoja kohti elämiseen riittävää palkkaa.

Tuottajamaiden hallituksia ja relevantteja EU-instituutioita nostamaan kansallista minimipalkkaa vastaamaan vähintään 60:tä % maan keskimääräisestä palkasta, ja progressiivisesti nostamaan kansallista minimipalkkaa elämiseen riittävän palkan tasolle.

Vaatebrändien ja jälleenmyyjien kotimaita ja relevantteja EU-instituutioita velvoittamaan monikansallisia yrityksiä vastaamaan teoistaan tuotantoketjujensa varrella ja varmistamaan, että yritykset ja jälleenmyyjät kunnioittavat ihmisoikeuksia ja työoikeuksia, mukaan lukien lakia, maissa, joissa he toimivat. Lisäksi näiden

maiden hallitusten on varmistettava, että brändit ja jälleenmyyjät tekevät täysillä ja läpinäkyvästi töitä, jotta heidän tuotantoketjujensa varrella maksetaan elämiseen riittävää palkkaa.

Suomessa Clean Clothes -kampanja perustettiin vuonna 2010 ja se kulkee nimellä Puhtaat vaatteet. Yhteistyöjärjestöjä Suomessa ovat Palvelualojen ammattiliitto PAM, Eettisen kaupan puolesta ry, Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskus SASK, TEAM Teollisuusalojen ammattiliitto ja ammattiliitto Pro. Kansainväliseen verkostoon kuuluu 250 organisaatiota 16 Euroopan maasta. Sihteeristö sijaitsee Amsterdamissa.